

CD KLASSIEK

**Dertigjarige oorlog
Hammerschmidt & co.**

Het kleine, maar hoogst kwaliteitsvolle muzieklabel Ambronay brengt een heerlijke cd uit met geestelijke muziek uit de zeventiende eeuw. Enkel Claudio Monteverdi, vertegenwoordigd met een *Sinfonia*, springt er als Italiaan wat uit. Het zijn vrijwel allen Duitse toondichters die de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) aan den lijve ondervonden. Dat geldt voor Samuel Scheidt (1587-1654), Heinrich Scheidemann (1595-1663), Andreas Hammerschmidt (1611-1675) en Johann Rosenmüller (1616-1684).

De Dertigjarige Oorlog was een eindeloos herhaalde reeks van gevechten en veldslagen. Mensen toen leden niet enkel onder de armoede, maar ze waren ook gegrepen door diepe existentiële wanhoop. Zo'n gevoel had Matthias Weckmann (1621-1674) toen Hamburg werd getroffen door de pest. Zijn *Wie liegt die Stadt so wüste?*, op tekst van Jeremia's klaagliederen, is de perfecte illustratie van een weeklacht uit het hart van een ten diepste getroffen gelovige.

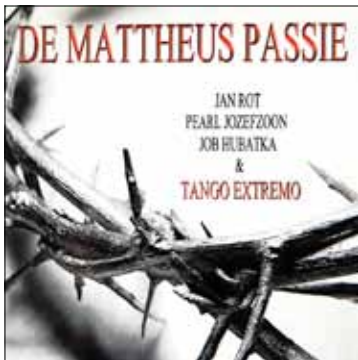
Die fundamentele stemming heerst in alle nummers van deze opmerkelijke cd. Telkens weer wordt het diepste menselijke leed, dat zich laat proeven in verwijfeling aan alles en in absolute verwijfeling, ook aan God, tot uiting gebracht. De hele menselijke conditie staat op de helling. Dat besef vormt de achtergrond voor het gesprek met God.

De Israëliische dirigent Itay Jedlin slaagt met zijn *Le Concert Etranger*, dat bestaat uit jonge zangers en muzikanten uit de hele wereld, erin deze muziek puntgaaf te brengen. Hij respecteert de vele, significante details in tekst en muziek. Tegelijk rijden de muzikanten zich niet vast in formele geaffecteerdheid, maar blijven ze de innerlijke kern van die geestelijke muziek in de gaten houden, het spreken en luisteren van mens en God.

Wat het programma betreft, zal zeker het stuk van de grote Telemann velen verrassen en een vooruitblik geven op zijn latere *Passionen*. Zeker te vermelden is de kennismaking met het werk van de veel minder bekende Duits-Boheemse musicus Andreas Hammerschmidt, van wie er niet minder dan zes composities op de cd voorkomen. (JC)

Conversations avec Dieu. Motets et cantates de Hammerschmidt, Telemann, Bruhns, Scheidt..., door Le Concert Etranger onder leiding van Itay Jedlin (distributie harmonia mundi), Ambronay, AMY 045, 23 euro.

CD KLASSIEK

**Passie voor de tango
Johann Sebastian Bach**

Mag je een meesterwerk als de *Matthäus-Passion* van Johann Sebastian Bach aanpakken en naar je hand zetten? In 2006 kwam de Nederlandse cabaretier Jan Rot met een Nederlandse hertaling van het beroemde werk. De verkoopcijfers van die cd leverden Rot zijn eerste gouden plaat op en veel goede recensies, maar sommigen spraken van een „debilisering van Bach”. Uniek was Rots poging echter niet. De Vlaamse componist Lodewijk de Vocht bracht in 1926 al de *Matthäus-Passion* op een Ne-

derlandse tekst van priesterdichter Maurits Van Hoeck.

Samen met het gezelschap Tango Extremo ging Rot nog verder. Bachs grote passie werd herwerkt voor een tangogezelschap met viool, accordeon, sax en piano. Het koor verdween en er bleven slechts twee zangstemmen over. Op de cd speelt Jan Rot zelf de rol van de evangelist.

De vervreemding is dubbel. We horen de passie in het Nederlands. Rot, de zoon van een protestantse zendingsarts, blijft trouw aan het piëtistische karakter van het origineel. Muzikaal verschijnen er tussendoor tangoritmies. Dit is dus geen dubbel-cd voor puristen, maar de conclusie is dat Bachs meesterwerk recht op blijft. Goede wijn behoeft geen krans. (EDS)

De Mattheuspassie, door Jan Rot, Pearl Jozefzoon & Tango Extremo. De cd kost 20 euro en kunt u bestellen via info@jwajazz.nl. Meer info op www.tangoextremo.nl.

BOEK BIJBEL

**Joods evangelie
Rooze & De Witte**

Voor niet weinig christenen is het vierde evangelie, dat volgens Johannes, ontoegankelijk. De evangelische boodschap zoals gebracht door de andere evangelisten lijkt makkelijker te begrijpen dan de vele hermetische zinnen die Johannes Jezus in de mond legt. Omdat het geschrift ook wel als antisemitisch wordt

gelezen (er staan straffe uitspraken in aan het adres van 'de joden'), werd wel eens geopperd het gewoonweg niet meer te lezen of te gebruiken.

Bijbelkenners en -docenten Egbert Rooze en Paul De Witte draaien het vierde evangelie om en presenteren de lezer in meer dan driehonderd bladzijden een volstrekt nieuw perspectief. Ze gaan ervan uit dat dit evangelie wortelt in een joods-Hebreeuwse geloofsweld en bijgevolg vandaar gelezen moet worden. Het verhaal van Jezus is voor hen een gecodeerde boodschap die de eerste christengemeenschappen wil helpen recht op te blijven in een tijd van extreme onderdrukking door de Romeinen.

Wat dan met de kern van het geloof in Christus als vleesgeworden Woord van God? Rooze en De Witte: „Wat theologen uit de vierde en vijfde eeuw binnen hun filosofische context hebben gepresteerd, is bewonderenswaardig. Ze hebben ech-

ter een theologische kathedraal gebouwd, die de oorspronkelijke Bijbelse fundamenteen vaak heeft verdonkeremaand en die voor hedendaagse mensen onbevoensbaar is geworden.”

Het project van beide Bijbelkenners wil terug naar de oorspronkelijke betekenis van de woorden uit het vierde evangelie. Volgens hen haalt Johannes niet uit naar 'de joden', maar naar 'Judeeërs'. (EDS)

Egbert Rooze & Paul De Witte, *De Messias en de macht van Rome. Commentaar op het evangelie naar Johannes*, Halewijn, Antwerpen, 2016, 29,95 euro, 344 blz., ISBN 978 94 9218 324 8.

BOEK ERFGOED

**De weg naar Jacobus
Frans Bresseleers**

De Spaanse stad Santiago de Compostela – Santiago is de eigenlijke naam – is een van de belangrijkste christelijke bedevaartsoorden. Niemand minder dan de apostel Jacobus wordt er vereerd. Sinds de middeleeuwen is de stad het einddoel van pel-

grimstochten uit heel Europa. Diverse routes die een eigen parcours hebben, eindigen hier. Die voettocht wordt de *camino* (de weg) genoemd.

Frans Bresseleers (1897-1979) verzamelde tijdens zijn leven informatie over alle door hem gekende plaatsen die in de Lage Landen op een of andere wijze wat te maken hebben met Sint-Jacob. Zijn kleindochter Katleen De Vylder gaf zijn geschriften over de talrijke plaatsen – het zijn er meer dan tweehonderd – postuum uit en vulde die informatie aan met haast evenveel kleurenfoto's die een beeld geven van hoe de pelgrimstocht in ons erfgoed gestalte kreeg.

Wat leren we? Dat de cultus in haast alle provincies in de Lage Landen voorkomt en dat ze opmerkelijk oude papieren heeft.

Aanvankelijk ondernam slechts de adel de tocht, maar vanaf de dertiende eeuw vertrokken ook burgers. De oudste vermelding van een pelgrimstocht uit onze regio dateert uit 1224. (EDS)

Frans Bresseleers, *Naar Compostela vanuit de Lage Landen bij de Zee. Postuum uitgegeven door Katleen De Vylder*, eigen uitgave, 2016, 19,50 euro, ISBN 978 90 8145 343 1. Verkrijgbaar bij de auteur via 059 23.70.59 of info@katleendevylder.be.

BOEK ROMAN

**Verleden van opa
Per Leo**

Hoeveel Vlamingen kunnen de regio Blockland situeren? Het is een polderland binnen de grenzen van Duitslands kleinste deelstaat, de Vrije Hanze stad Bremen. Die omgeving is het decor van de bijzondere en bij onze oosterburen bekroonde familieroman *Flut und Boden* (Vloed en bodem), een rechtstreekse verwijzing naar het nazi-ideaal van bloed en bodem. Het grootouderlijke huis ligt in Vegesack, aan de rivier Wezer die daar een getijdenrivier wordt.

De in 1972 geboren historicus Per Leo ontdekt na de dood van

zijn grootvader Friedrich dat die niet enkel een overtuigde nazi was, maar ook lid van de SS en als *Sturmabführer* was ingedeeld bij het *SS-Rasse und Siedlungshauptamt* (RuSHA). Dat bestuur waakte in het Derde Rijk over de 'bloedzuiverheid' van al wie zich aansloot bij de SS en voor de kolonisatie van de gebieden die in het oosten werden veroverd.

Daartegenover staat het verhaal van zijn oudoom Martin, een scheikundige die hij afschildert als een persoon met behoorlijk autistische trekken, die in 1938 als *Erbkrankte* (lijdend aan een erfelijke ziekte) door de nazi's gedwongen werd gesteriliseerd.

Het boek begint met een sleutelmoment: als adolescent vindt de auteur foto's van zijn grootvader in SS-uniform. Het slaat hem uit zijn lood en zet hem aan geschiedenis te gaan studeren in Freiburg, aan de andere kant van Duitsland. Pas daar gaan hem de ogen open. De roman is aldus een treffend voorbeeld van hoe een generatie Duitsers, geboren in de jaren 1970 en 1980, op een nieuwe manier is begannen omgaan met het pijnlijke Duitse verleden.

Hoe werden jonge mensen met grote idealen verblinde nazi's? Die vraag wil Leo vanuit zijn fa-

milieschiedenis beantwoorden. Hij stelt ze almaar scherper en ontdekt dat zijn oom zowaar al bij zijn geboorte in 1941 werd ingelijfd bij de SS. Pijnlijk toont hij ook aan dat het naziverleden niet stopte in 1945, maar in een andere gedaante voortleefde in hardwerkende families. Zo was grootvaders grootste angst dat een van zijn zonen met een 'verkeerde' (lees 'volksvreemde') vrouw zou komen aanzetten.

Het landschap rond Bremen functioneert als een personage in dit boek. Voortdurend volgen de beschrijvingen zich op en er worden verbanden gelegd tussen plekken, gebeurtenissen en mensen. (EDS)

Per Leo, *Vloed en bodem. Een familieroman*, Arbeiderspers, Amsterdam, 2016, 317 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 2950 251 1.